

ביאור הדף מסכת שבועות דף י"ח

דנה הגמרא על מה שהתבאר במשנה שאדם שהיה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד, חייב, מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו. ואב"י בשם ר' חייא בר רב שכוונת המשנה שהוא חייב שתיים, כל כניסתו ועל פרישתו, וכן אמר רבא בשם רב שמואל בר שבא שאמר בשם רב הונא שחייב שתיים.

ודן רבה באיזה אופן חייב שתיים, אם מדובר שבא עליה סמוך לווסתה שאז הדין הוא שאסור לבוא עליה משום חשש שתראה נידה, לכאורה אין אפשרות שיהיה חייב שתיים.

כי אם הוא תלמיד חכם שיודע את הדין שאסור לו לפרוש בקישוי האבר ולמרות זאת פרש, שאז הוא חייב רק אחת, על הכניסה, כי היה סבור שיספיק לבעול קודם שתראה דם ובסוף לא הספיק ודינו כשוגג שחייב קרבן, אבל על הפרישה הוא מזיד, ואינו חייב קרבן עליה, כי הוא תלמיד חכם שיודע שאסור לו לפרוש בקישוי.

ואם מדובר בעם הארץ שלא יודע לא שאסור לבוא על אשתו סמוך לווסתה, ולא שאסור לפרוש בקישוי האבר, ממילא הרי זה כאדם שאכל ב' כזיתים של חלב בהעלם אחד, שחייב על שניהם רק קרבן אחד, ואף כאן לא יהיה חייב שתיים.

ואלא אם נאמר שמדובר בזמן רגיל שאינו סמוך לווסתה, שאז היה מותר לו לבוא עליה לכתחילה, אם כך תלמיד חכם לא יהיה חייב קרבן כלל, כי בכניסתו היה אנוס כי הרי הייתה מותרת עליו לגמרי, וביציאתו היה מזיד, כי יודע שאסור לו לצאת בקישוי. ואם מדובר על עם הארץ שלא ידע שאסור לו לפרוש בקישוי חייב רק אחד על הפרישה, אבל וודאי שלא יהיה חייב על הכניסה כי הוא אנוס.

וביאר רבא שהאופן שיהיה אדם חייב שתיים, זה בסמוך לווסתה, ובתלמיד חכם שיודע שאסור לבוא על אשתו סמוך לווסתה, שאז הוא חייב קרבן על הכניסה כי היה סבור שיספיק לפרוש קודם שתראה דם, וחייב גם על הפרישה כי מדובר שהוא אינו תלמיד חכם גם לגבי זה שיודע שאסור לפרוש בקישוי, וכיון שלא ידע את ההלכה הרי הוא שוגג אף בזה, וחייב שניים.

ואמר רבא ששנינו במשנה גם שיש חיוב על אדם שפירש מיד, וגם שיש חיוב על אדם שבא על אשתו סמוך לווסתה וראתה בשעת תשמיש. שאת החיוב על אדם שפרש מיד שנינו במשנה שלנו, היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב, ואת החיוב על הכניסה שנינו במשנה בנידה, שאדם ששימש ונמצא דם על עד הבדיקה שלו לאחר התשמיש, שניהם טמאין וחייבין בקרבן.

והבין רבא במשנה בנידה שמדובר שם באופן ששימש סמוך לווסתה, ולכן חייב קרבן על הכניסה.

אך שאל רב אדא בר מתנא את רבא שאולי מדובר במשנה בנידה בשלא סמוך לווסתה, ומה שחייב זה על הפרישה ולא על הכניסה.

ואמנם שכבר שנינו שחייב על הפרישה במשנה שלנו, אך המשנה הזכירה זאת שם משום המשך המשנה, שאם נמצא על עד הקינוח שלה מיד טמאים בוודאי, ולאחר זמן טמאים בספק ופטורים מן הקרבן. וכיון שהזכירה שם המשנה נמצא על שלה, הזכירה שוב את הדין של נמצא על שלו.

והקשה רבינא לרבא אדא כיצד אפשר להעמיד את המשנה בשלא סמוך לווסתה ולומר שהחיוב על הפרישה, הרי נאמר במשנה שם שהדם 'נמצא', ונמצא משמע שנמצא לאחר התשמיש, ולכן לא יתכן שמדובר שנמצא קודם הפרישה, וחייב קרבן כי אמרה לו שנטמאה, כי אז הרי שהוא כבר ידע קודם שקינח בעד הבדיקה.

ואמר רבא לרבא אדא שיציית למה שאמר לו רבו רבינא שאכן אי אפשר להעמיד את המשנה בפרישה, אלא רק בכניסה.

והקשה עליו רבא אדא שהרי שנינו בברייתא על המשנה בנידה שאם נמצא על שלו טמאים וחייבים קרבן שזו היא מצות עשה שבנדה שחייבים עליה, ואם כדברי רבא שהוא חייב משום הכניסה, הרי שאין זה מצוות עשה, אלא לא תעשה, שעבר על מה שבא על אשתו נידה.

והשיב לו רבא שבאמת מדובר שם על הכניסה, אלא שצריך לשנות בברייתא שאם נמצא על שלו טמאים וחייבים קרבן וזו היא מצות **לא תעשה** שבנדה שחייבים עליה. ואם היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב זו היא מצות עשה שבנדה שחייבים עליה.

ומבאר רב הונא בשם רבא שכיוון שאם פירש מיד חייב, מה שהוא צריך לעשות זה לנעוץ עשר צפרניו בקרקע עד שימות האבר, וכך טוב לו לעשות.

והוסיף רבא שלומדים מהדין שצריך לפרוש רק באבר מת שהמשמש מת בעריות פטור, כי אם הוא היה חייב מה הועיל כאן שימתין שימות האבר, ואי אפשר לומר שכאן הוא פטור כי הוא אנוס, כי גם אם היה פורש מיד היה אפשר לומר שהוא אנוס, ובכל זאת ממתנים עד שימות האבר.

ודחה אביי את דברי רבא, שיתכן שבאמת המשמש באבר מת חייב, וכאן הסיבה שלמרות זאת עליו להמתין שימות האבר, ואם פירש מיד חייב זה מפני שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ופירש בהנאה מרובה.

עמוד ב'

והקשה רבה בר חנן לאביי שלפי דבריו שאף באבר מת חייב, אלא שלמרות זאת צריך להמתין שימות האבר, נמצא שיש ב' דרכים לפרוש מהאשה כשהיא נידה, ואם פירש באחת מהם חייב ובשנייה פטור, והרי זה בדומה לאדם שנטמא במקדש שאם יצא מהמקדש בדרך הארוכה חייב ובקצרה פטור, ומדוע לא שנינו אף בנידה שיש בה דרך קצרה וארוכה בדומה למקדש.

והשיב לו אביי שאין הדרכים שבנידה דומים לדרכים שבמקדש, שבנידה אם פירש בדרך הארוכה יותר, וכלומר שהמתין שימות האבר, הוא פטור מקרבן, ואילו במקדש אם יצא בדרך הארוכה חייב קרבן.

והקשה רב הונא בנו של רב נתן כיצד אמר אביי שאדם שאשתו ראתה נידה בשעת תשמיש נחשב אנוס, שהרי אם אנוס מוכרח שמדובר שלא בשעת ווסתה, והרי לעיל אמר רבא שבמשנה מדובר שבא עליה בסמוך לווסתה, ולכן חייב שתיים, אחת על הכניסה ואחת על היציאה.

ועונה הגמרא שמה שאביי אמר כאן שהוא אנוס, מדובר על אדם שבא על אשתו שלא בשעת ווסתה, ולא על המשנה, ובמשנה באמת מדובר שבא עליה בסמוך לווסתה, ואינו אנוס.

מביאה הגמרא ששאל רבי יונתן בן יוסי בן לקוניה את רבי שמעון בן יוסי בן לקוניה, היכן בתורה מצינו אזהרה לבעול נדה, והבין ר' שמעון שהוא שואל על מקור האיסור לבוא על אשתו נידה, ותמה עליו ונטל פיסת אדמה וזרק עליו, ואמר לו שהרי זה פסוק מפורש בתורה "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב". ומבארת הגמרא שהשאלה הייתה מהיכן מצינו אזהרה בתורה לאדם שמשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי שלא יפרוש מיד.

ואמר חזקיה שלומדים זאת מהפסוק "ותהי נדתה עליו", שאפילו בא עליה בשעת נדתה תהא אסורה עליו.

ושואלת הגמרא שפסוק זה מדבר על איסור עשה, אבל היכן מצינו איסור לא תעשה, שלא יפרוש מיד. ואמר רב פפא שלומדים זאת מהפסוק "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב", ו"לא תקרב" משמע גם לא תפרוש. וכפי שנאמר בישיבה "האומרים קרב אליך אל תגש בי כי קדשתך".

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שמהפסוק "והזרתם את בני ישראל מטומאתם" אמר רבי יאשיה שלומדים אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לווסתן ואמר רבה ששיעור הפרישה הוא עונה אחת סמוך לווסת.

ואמר ר' יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחאי שכל שאינו פורש מאשתו סמוך לווסתה אפילו אם היו לו בנים צדיקים כבני אהרן מתים, שנאמר "והזרתם את בני ישראל מטומאתם, והדוה בנדתה" וסמוך לו נאמר "אחרי מות שני בני אהרון".

ואמר ר' חייא בר אבא בשם רבי יוחנן שכל הפורש מאשתו סמוך לווסתה יהיו לו בנים זכרים שנאמר "להבדיל בין הטמא ובין הטהור", ולאחר מכן נאמר "אשה כי תזריע וילדה זכר".

ורבי יהושע בן לוי אמר שיהיו לו בנים ראויים להוראה שנאמר "להבדיל, ולהורות".

ואמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן שכל המבדיל על היין במוצאי שבתות יהיו לו בנים זכרים שנאמר "להבדיל בין הקדש ובין החול, ונאמר "להבדיל בין הטמא ובין הטהור" ואחר כך מיד נאמר "אשה כי תזריע וילדה זכר".

ורבי יהושע בן לוי אמר שיהיו לו בנים הראוים להוראה, שנאמר "להבדיל ולהורות".

אמר רבי בנימין בר יפת בשם רבי אלעזר שכל המקדש את עצמו בצניעות בשעת תשמיש יהיו לו בנים זכרים שנאמר "והתקדשתם והייתם קדושים", ואחר כך נאמר "אשה כי תזריע".

במשנה התבאר שרבי אליעזר ורבי עקיבא חולקים על מה שאמר תנא קמא שאדם חייב קרבן עולה ויורד גם אם נעלם ממנו הקודש או המקדש, וסוברים שרק אם נעלמה ממנו הטומאה חייב, אבל אם נעלם ממנו המקדש פטור מקרבן.

דעת רבי אליעזר שלומדים זאת מהפסוק "או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו", ומשמע שעל העלם שרץ חייב ואינו חייב על העלם מקדש. **ורבי** עקיבא סובר שלומדים זאת ממה שנאמר "ונעלם ממנו והוא טמא" שרק על העלם טומאה חייב ואינו חייב על העלם מקדש.

ושואלת הגמרא מה הנפקא מינה בין רבי אליעזר ורבי עקיבא, הרי לשניהם אדם שנעלמה ממנו הטומאה חייב, ואם נעלם ממנו הקודש פטור מקרבן.

ואמר חזקיה שנחלקו באופן שאדם נטמא, אבל אינו יודע אם נטמא משרץ או מנבילה, שלדעת ר' אליעזר צריך שיידע במה נטמא, ואם לא ידע ואחר כך שכח שהוא טמא ונכנס למקדש פטור מקרבן, אך לדעת רבי עקיבא עצם זה שיודע שהוא טמא מספיק כדי שאם שכח ונכנס למקדש חייב בקרבן.

ואומרת הגמרא שמקושיית עולא מוכח שאף עולא סבר כדברי חזקיה שנחלקו רבי אליעזר ורבי עקיבא באופן שנטמא בשרץ או בנבלה ולא ידע במה נטמא.

שהקשה עולא סתירה בדברי רבי אליעזר, כיצד יתכן שאמר רבי אליעזר שצריך שידע במה נטמא, ואם לא ידע ונכנס למקדש פטור מקרבן, והרי אמר רבי אליעזר שאדם שאכל חלב או נותר ואינו יודע מה אכל, אבל וודאי שאכל אחד מהם, וכן אדם שחילל או שבת או יום הכיפורים, ואינו יודע מה חילל, או שאשתו נדה ואחותו היו בבית ואינו יודע על איזה מהם בא. לדעת רבי אליעזר חייב קרבן, כי בכל מקרה וודאי שעבר על איסור, ולדעת רבי יהושע פטור, כי נאמר בפסוק על חיוב קרבן חטאת "או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה" וכאן נודע לו רק שחטא, אבל לא נודע לו במה חטא.

ותירץ עולא שלגבי קרבן חטאת נאמר בפסוק "אשר חטא, והביא" ומשמע לרבי אליעזר שאם יודע שחטא חייב קרבן, אבל לגבי קרבן עולה ויורד נאמר בפסוק "בכל דבר טמא", ולכן וודאי שמה שנאמר "או בנבלת שרץ טמא", בא ללמדנו שצריך לדעת האם נטמא בשרץ או בנבילה.

אמנם לדעת רבי עקיבא אין ראייה מהפסוק הזה, כי כיון שנאמר בפסוק על אדם שנטמא נבלת בהמה וחייה, נאמר גם שרץ.